

САҢА ОЛОХ

Чурапчы уулуунун хакына

ХАКЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Муус устар

20 күнэ

ЧЭППИЭР

№ 54

(9429)

Ыччат сылыгар эдэр учууталлар "Билини-2006" конкурстара

Муус устар 12-13 күннэригэр Төлөй орто оскуоланын базатыгар улууска биллэриллибит Ыччат уонна улууска үөрэхтээһин тэриллэбитэ 75 сылларыгар аналаах эдэр учууталлар "Билини-2006" конкурстара үөрэх управлениетын тэрийитинэн үрдүк таһымга буолан ааста.

Конкурс ытыллыбыт сыалынан-соругунан айымнылаахтык үлэлиир эдэр учууталлары өйөөһүн, интэриэстэрин, проблемаларын быһааран инники үлэлэригэр көмөлөһүү, уопут атастаһалларыгар, ыкса сибээстэһэллэригэр усулуобуйа тэрийи, учуутал престижин үрдэтти буолар.

Конкурста 9 оскуолаттан 1-5 сыл ийикэн педагогическай стажтаах эдэр учууталлар кэлэн кыттыыны ыллылар. Бу бастаан оскуола, онтон территориялык-методическай холбоһуктар ийикэн ытыллыбыт күрэхтэр кыйаылаахтара буолаллар. Биригдэн биригдээн учууталлар 6 түһүмэбинэн бэйэлэрин дьобурдарын, учуутал үлэтигэр бастагы ситиһилэрин көрдөрдүлэр, кэспэтиллэр.

Бастагы "Билиһизбин эрэ" диэн түһүмэххэ оҕолор талааннарын, дьобурдарын, иллэн кэмнэригэр тугунан дьарыктаналларын көрдөрдүлэр. Учууталлар О.И. Осипова (Одьулуун) кумааһыттан пластикатын, М.Н. Филиппова (гимназия) баайы танаастарын, миннигэс астарын, И.Е. Игнатьева (Чакыр) солкобо батиктарын, С.П. Данилова (Мугудай) имигэс үккүттүн, А.Е. Андросова (Төлөй), А.И. Билюкина (Чурапчы 2-3 сүһ.) чэлчэки хамсанылаах аэробикаларын сөбө-махтайа көрдүбүт, астынныбыт. М.С. Павлова (Мындабаайы) Республика баилэр сүүрүүк, А.В. Алексеев (Хадаар) И.Д. Павлов (Дирин) айылбаа сылдаалларын, туризмынан дьарыктаналларын сөбүлүүллэр эбит. Күрэхтээһинчилэр көбүлүүр, өйүүр дьонно элбэбин, көхтөөхтөрүн сөхтүбүт. Кинилэр сайаас санаалаах, истин ийиһилээх ийирэх ийэлэр буолалларын көрдүбүт. Ити кэнниттэн педагогическай тэстэри толоруу буолла. Дидактика, методика болпуростарыгар теоретическай бэлэмнэрин сыаналааһынга А.И. Билюкина (Чурапчы 2-3 сүһ.), С.П. Данилова (Мугудай) үрдүк бэлэмнээх таһымнарын көрдөрдүлэр. Кизэтин Төлөй оскуолатын уонна олохтоох ыччаттар күүстэринэн сыһыанан бизчэрэ тэрилиннэ.

Иккис күн биригдэн биригдэргэ, оҕолор интэриэстэрин тардар, араас проблемнаа болпурдуу быһаарар 9 уроок субуруучу ытыллына. Онон оҕолор даҕаны, жюри даҕаны, улаханчык сылайбака, сэргэхтик олорон үөрэннилэр, сыаналаатылар. Эдэр учууталлар бары даҕаны оҕолору кытта чугас, истин сыһыанна кириэн оҕолор куттарын туттулар, үлэлиир, айар бабаларын улугуннардылар. Актовай залга аныгы техника көмөтүнэн аһаас уроктар быһа бэрлэлэн (прямая трансляция) баалаах барыта көрдө. Ити кэнниттэн педагогическай ситуациялары быһаары түһүмэс кытыннылар. Араас моһуоктаах быһылааннары олохтохтук, араас өртүттэн көрөн быһаардылар.

"Учуутал трибуна" диэн аатынан иитэр-үөрэтэр

үлэбэ бэйэлэрин көрүүлэрин, идеяларын бырайыак онорон көмөскээһиннэрэ буолла. Талан ылбыт темаларын актуальнаһын, хайа автордар үлэлэригэр олобуруттарын, бэйэлэрэ туох сананы киллэрбиттэрин, инники өртүгэр хайдах үлэлиэхтээхтэрин ситиһи биллһиннэрдилэр, жюри үгүс ыйытыларыгар эппиэттэтиллэр. Бу түһүмэххэ А.В. Алексеев (Хадаар) "Эдэр туристар кулууптара", Данилова С.П. (Мугудай) "Ситиһи суолунан", И.Д. Павлов (Дирин) "Оҕону патриотическай иити", А.Е. Андросова (Төлөй) "Хамсаны-бу олох", А.И. Билюкина (Чурапчы) "Биология - айымнылаах үлэттэн бэйэни булуунууга", М.С. Павлова (Мындабаайы) "Оҕо толкуйдуур дьобурун ребус, кроссворд нөнүө сайыннары", М.Н. Филиппова (гимназия) "Биригдэ алыһы-ситиһи төрдө", О.И. Осипова (Одьулуун) "Иллюстрациялааһын-оҕону сайыннары нымата", И.Е. Игнатьева (Чакыр) "Батик таһаһы ойуулааһын техника" диэн темаларынан кэспээн-ипсээн дьон сэнээриитин ыллылар.

Мань таһынан конкурс кыттылаахтара "Эдэр учууталлары кытта үлэни хайдах тэрийиэххэ?" диэн авторскай бырайыактарын онорон дьүүлүүр сүбэбэ туттарбытара эмиз сыаналанна. Дьүүлүүр сүбэ түмүгү таһаарар кэмигэр эдэр учууталлар бэйэлэрэ мустан "Эдэр учууталлар түмсүүлэрин" тэрийэн үлэлиир туһунан сүбэлэстилэр.

Түмүгү таһаарар долгутуулаах түгэн тийэн кэллэ. Жюри председателэ үөрэх управлениетын начальнигы солбуйааччы М.П. Антипина: "Бары да тэн таһымнаах, бэйэлэрин идэлэрин сөлкө талыт, оҕолорго истин сыһыаннаах, араас дьобурдаах эдэр учууталлар кэлбиттэр. Онон сыаналыырга ыарахан буолла" диэн этэн туран түмүгү ийитиннэрдэ: "Педагогический дебют" номинация хаһаайынынан гимназия учуутала М.Н. Филиппова, "Учитель-исследователь" номинация хаһаайынынан Хадаартан А.В. Алексеев, "Лучший из лучших" номинация хаһаайынынан Мугудайтан С.П. Данилова буолан үөрдүлэр-көттүлэр, үөрэх управление-

тын сыаналаах бириистэринэн наһараадаланнылар. "Билини-2006" конкурс кыйаылааһын үрдүк аатын С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын биология учуутала Билюкина Анна Ивановна ылла уонна сыаналаах бэлэмнэн, Болгарияга барар босхо путевкаан наһараадаланна.

Конкурсу өйөөн, күүс-көмө буолан спонсордаабыт тэрилтэлэр: улуус дьаһалтатын ыччат политикаһыгар отделын (сал. Е.А. Сивцев), спорка уонна физкультурага отделын (сал. М.Г. Кожуров), ГУП ЖКХ (сал. Е.И. Саввин), дьиз кэргэннэ уонна оҕо социальнай көмө киинин (сал. М.Н. Саввина), улуустаагы психологическай киинин (сал. Л.Г. Винокурова), Төлөй нэһилиэгин (сал. В.И. Нестеров), үөрэх үлэһиттэрин идэлээх союзтарын (предс. Е.И. Давыдов) анал бириистэрин бары кыттыбыт конкурсаннарга үөрүүлээх быһыыга-майгыга туттардылар.

Түмүгүр учебнай-методическай отдел начальнига А.Е. Мирбабаева бары конкурсаннары ситиһиннээхтик кыттыбыттарынан эбэрдэлээн туран барба махтал тылларын эттэ. Икки күн ытыллыбыт күрэби сыаналаабыт дьүүлүүр сүбэбэ, күүс-көмө буолбут бары тэрилтэлэр салайааччыларыгар, чуолан кыйаылаахха путевканы туттарбыт үөрэх үлэһиттэрин рескомун профсоюзун председателин солбуйааччытыгар О.Т. Мординова махтанна. Бу күрэби ытарга тэрийиитигэр көмөлөспүт, пресс-киини тэрийэн үлэлэппит, ылдытымсах, түмсүүлээх Төлөй орто оскуоланын коллективыгар, үөрэнээчилэригэр бары үчүгэйи бабаран туран Махтал суругу туттарда.

Улуус эдэр кэскиллээх учууталларыгар айымнылаах үлэбит айхаллана туруохтун, санаттан сана сабахтар арылла турдуннар диэн алгыс тылбытын аныыбыт.

Р.П.ТОЛСТОУХОВА,
улуустаагы эдэр учууталлар
оскуолаларын салайааччы.

Хаартыскаларга: конкурс түгэниириттэн.

"ҮЛЭ КҮҮНЭ" СУБУОТУННЬУККА

Улуус үрдүнэн муус устар 14-16 күннэригэр "Үлэ күүнэ" диэн девизтээх ырааһырдар уонна нэһилиэктэргэ көмөлөһөр сыалтан Улуус дьаһалтатын баһылыгы ыгырытынан субуотунньуктар биллэриллибиттэрэ.

Чурапчы улуунун аатырдыбыт Саха Республикатын бастагы Социалистическай Үлэ Геройа Роман Иннокентьевич Константинов 110 сааһын бэлэтиир республиканскай ыһаахха бэлэмнэни субуотунньугар шэфтээх тэрилтэлэригэр үрдүк таһаарылаахтык кэлэн көмөлөһөн, үлэлээн бардылар.

Ол курдук, улуус дьаһалтатын үлэһиттэрэ 25-һиз буоланнар икки улууну сибээстиир "Дабайык" муостатын маһын бэлэмнээтилэр. Дьоруойбут 110 сааһын көрсө 110 мас бэлэмнэннэ. Манна улуус дьаһалтатын баһылыга Иннокентий Николаевич Аммосов салайан үлэлэттэ. Чурапчытаагы колледж коллектива ипподром күрүөтүн баҕанатын сууларан, хатырыктаан, суоран чөмөхтөөтө. Сүрдээх ыарахан үлэбэ 13-һүө буоланнар 300 баҕананы, ону таһынан сизэрдийэлэри бэлэмнээтилэр. Ипподром тутуугар улахан көмөнү онордулар. "Өссө даҕаны кэлэн көмөлөһүөхпүт этэ" диэн баҕа санааларын эттилэр. Үөрэх управлениетын коллектива 27-тэ буолан саҕа балыһа тутуугар туттулар арболит дьизэлэрин үрдүн, муостатын көтүрдүлэр, көтүллүбүт халҕаһынары дьаарыстаатылар. Нэһилиэк

администрацията саҕа балыһа тутуугар 100 маһы бэлэмнээтэ. Амма орто оскуолата, участкай балыһа коллективтара субуотунньуктан туора турбаккалар, көхтөөхтүк кытыннылар. Нэһилиэк кырдыабаастара бэйэлэрин күүстэринэн "Үтүө дьыаланан" АТС дьизитин тутта сылдьаллар. Бу ытыктанар дьоммут ылыммыт соруктара нэһилиэк олохтоохторугар, ыччаттарга үтүө холобур буолар.

Кизэһэнги өттүгэр ыалдыттарбытын кытта холбоһуктаах концерт көрдүбүт. Мындабаайы мини-театра көрдөөх сценалара дьоннору сэргэхситтэ. Салайааччылар М.А. Дьячковскай Чурапчыга буолбут айар концертыгар кирибит харчытын балыһа тутуугар көмө акция онорбута махталлаах суол. Тыһааһынаах күрэхтэһи түмүгүнэн Мындабаайы хамаандата 1 миэстэбэ табыста, үөрэх управлениета - 2-с миэстэ, Чурапчы администрацията 3-с миэстэбэ тигистилэр.

Сандал сааспыт салаллан кэлбитин кэрэһилиир "Үлэ күүнэ" үс күннээх субуотунньуктара биллибэккэ аастылар. Нэһилиэк олохтоохторун иннилэригэр өссө даҕаны үгүс үлэлэр, субуотунньуктар тураллар. Онон бири киһи курдук бары ылсан үлэлэтэхпитинэ ыарахаттары биллэхпит суоҕа.

Мындабаайыга кэлэн субуотунньуктаабыт, нэһилиэкпит инники сайдыытыгар олук уурбут бары тэрилтэлэргэ махталбытын тигэрдэбит.

Дария ДЬЯЧКОВСКАЯ.

БОЛТОҕО - УОЛАТТАР КҮРЭХТЭРЭ

Муус устар 11 күнүгэр Н.Д.Субуруускай аатынан Болтоно орто оскуоланын аҕаларын көбүлээһиннэринэн бири дойдутаахтарбыт Н.Д. Субуруускай, В.М. Кладкин, А.А. Саввин, М.Ф.Добордуурал, Г.К.Федоров үбүлүүдээх сылларын көрсө улуус оскуолаларын уолаттарын икки ардыларыгар аан бастагы "Өбүгэ булду үгэстэр" күрэх Болтоно сири Харбачай күөлүгэр ытылына.

Манна 6-10 кылаас уолаттара бизэстии буолан хамаандаларга тарбаһан кытыннылар. Улуус оскуолаларыттан Кытаанах (сал. Г.Н.Болыничкай), Одьулуун (сал. М.С.Оконешникова), Хатылы (сал. Е.А.Макарова), Чурапчы (сал. Д.И.Слепцов), Улахан Күөл биригдэн уонна Болтоно икки хамаанданы туруордулар. Хамаандалартан эмблема уонна туттар тэрил ирдэнилиннэ.

Күрэх икки түһүмэбинэн барда. Бастагы түһүмэххэ хамаандалар балыктыыр миэстэлэрин талыыга сэрэбиздэстилэр. Куйуурдуурга бэлэмнээн ойбону алларыыга, 1 ч 30 мүн. иһигэр куйуурдааһынга күрэхтэстилэр. Кыһаһылаах маастарыстыбаны көрүү түмүгэр уонна ылыллыбыт балык ыйааһынынан быһаарылына. Иккис түһүмэххэ собону астаан минни буһарыыга, кыыллар суолларын быһаарыыга, булт тэриллэрин ааттааһынга, былыргы булт тэриллэрин (хандаа, чаарка-

аһ, туһах, сохсо) иитигэ конкурсаннар күрэхтэстилэр.

Сыраалаах күрэх түмүгүнэн бастагы миэстэни Болтоно орто оскуолатын иккис хамаандата ылла. Иккис миэстэбэ Улахан Күөл хамаандата табыста. Үһүскэ Хатылы орто оскуолатын хамаандата тигистэ. Кинилэр илии тутуурдаах, өттүк харалаах тарбастылар. Сылын айы ытыллар "Аҕа күрэһин" кыйаылаахтара Б.П.Горохов, В.В.Седалищев, А.Н.Ефремов кыйаылаахтарга биригдэри олохтоотулар. Кинилэргэ түгэниэн туһунан улахан махталбытын тигэрдэбит. Хамаандаларга "Бастагы ойбон", "Булт тэрилин иити", "Кыыл суолларын быһаары" курдук араас номинациялар олохтоннулар.

Күрэхтэһи кэмигэр күөлгэ тардыллыбыт фотобуклеттар кэлбит дьон, күрэхтээһинчилэр болсомтолорун тартылар. Улуус бири тарбаха батпанар кадровай булчута Новгородов Тимофей Андреевич баай байанай маанылаах кыылларын - бөрөнү, бэдэри, тайабы бултаабыт хаартыскаларга эмиз улахан сэнээрини ыллылар. Күрэхтэһи олус тэрээһиннээхтик барда. Аҕалар уол оҕону иитигэ манньык турунуулары инникигэ эрли үөскэтэр уонна үтүө холобур буолара саарбаҕа суох.

Анна ПОПОВА,
Болтоно.

ПРОФЕССОР Г.П.БАШАРИН ААТЫНАН СЫЛАН ОРТО ОСКУОЛАТЫН "КЫРАҢА" ПРЕСС-КИИНИН АНАЛ ТАҢААРЫЫТА

ДЬОКУУСКАЙГА БЫЫСТАПКА

Кулун тутар 6 күнүгэр оскуола делегацията Дьокуускай куоракка олорор, үлэлиир биир дойдулаахтарбытыгар анаан, оскуолабыт үөрэнээччилэрин ситиһиһилэрин көрдөрөр быыстапка туруоран кэллэ. Быыстапканы арыыйы сизэрэ - туома, республика оболорун ситиһиһилэрин көрдөрөр музей диэтигэр ыытылынна. Музей директора - Эксекүлээх Элексөй сизэрэ Атос Реасович Кулаковскай үөрэнээччилэр ситиһиһилэрин сөбөн - махтаһан хайбал тылларын эттэ, быыстапка икки нэдиэлэ туруобун туһунан иһитиннэрдэ. Ыһырылаах ыалдыттарбыт кэтэһиннэрбэккэ, угуу -

Быыстапка кэмигэр

субуу кэлитэлээн, 4 чааска быыстапка арыллыһытын сизэрин - туомун сабалаатыбыт. Биир дойдулаахтарбыт ортолоругар бааллар: "Сандаар" АО директора Н.А.Васильев, спорт уонна физкультура министрствотыттан И.В.Башарин, финансовый баан директора Ю.П.Макаров, СГУ преподаватель исторической наука кандидата А.И.Макарова, үөрэх министрствотыттан бэрэстэбинэллэр. Сылан буоруттан төрүттээхтэр. Оскуола профкомун бэрэссэдээтэлэ С.Н.Баишева, оскуола директора А.М.Максимов арыылаах алаадынан, уоктаах кымыһынан ыалдыттары айах туттулар, эбэрдэ тылын эттилар. Директоры иитэр үлэсэ солбуйааччы, Ю.П.Протодакеев оболор, учууталлар эбэрдэлэрин тиризиргилэр, оскуола үлэтин - хамнаһын сэлэргээтилэр. "Алиса" бөлөх оболоро ыалдыттары эбэрдэлээн ырыаны - тойугу тардан кэбистилэр, "Кустук" циркэ уолаттара мээчиктин тэйдилэр. Көрөөнүлэр сөрү дьон сөхтүлэр, наһаа хайбаатылар.

Салгыы ыалдыттары кытта сахалыы астаах сандалыга олорон ирэр - хоро сэлэргэһэн, санааны астына атастайы буолла. Элбэх эбэрдэ этилиннэ, бэлэх - туһах да умнуллубата. Дьоро киһи, хардарыта сибээһи быспакка, салгыы билсэ турарбытыгар баа санаанан, иһирэх махтаһынан түмүктэннэ.

УУ КУҢА

"Уу - олох төрдө" диэни мин кыра эрдэхпиттэн истэр этим. Бу сүрдээх бэргэнник этилибит эбит. Того диэтэххэ, биһиги планетабыт уопсай иэнин уу ылар. Онон уу - сир байдарыттан саамай бөдөннөрө уонна сыаналаахтара. Уу айылбаа туохха да холоһоно суох оруулаах. Холобура сорох үүнээйи 97, онтон тыһынар - тыһынаах 70 бырыһыан ууттан турар.

Биһиги республикабытыгар 700000 тахса өрүс уонна үрэх, 800000 тахса күөл баар. Ону таһынан, сир аныынаабы чинчиллибит уу саппааһа балаһча баар. Холобура республика 35 улуустарыттан 16 - гар сир аныыттан тахсар ууну туһана олороллор. Ол тыһынан баар бу орто дойдуга бүппэт, бараммат дьон суох. Онон уубутун харыстыахтаахпыт.

Кулун тутар 22 күнүгэр уу харыстааһынын күнэ биллэриллибитэ. Ол чэрчитинэн сылын аайы биһиги оскуолабытыгар "Ойбон" акция ыытыллар. Кылаас экологтара нэһилиэкпит бары ойбоннорун туруктарын кэтээн көрөллөр. Ыраа-стамматах ойбоннору тустаах дьонно этэн ыраастаталлар. Биһыл экологтар Дьүөдэ ("Чаран" түөлбө), Дьүөдэ ("Кустук" түөлбө), Марыынчык, Түөкү үрэх, Уһун - Күөл уулары пробатын ылан туругун бэрэбиэркэлээтилэр. Физико - химическай көрдөрүүтүн (дэңжирэ, дьүһүнэ) сытын, кислотнаһын (водород ионнара, pH) үөрэттилер, көрдүлөр. Сыл аайы ойбоннору ыраастык көрөн олороллор: М.Е.Макаров (Чаран), К.С.Федоров (Уһун - Күөл). Оскуола экологтара уу харыстабылыгар үгүс үлэни ыыталлар уонна сыллата кэпсэтэллэр.

Варя МАКАРОВА, 6 "Б" кылаас үөрэнээччитэ.

"КЫРАҢА" ОЛОХ ТҮҢ САЙДАР, ТУПСАР

Кыраһа...Кини, биһиги хотугу дойдубутугар, бастагы түспүт манан кырса туутун курдук хаары, сибизһэй салгыны, эдэр сааһы санатар.

"Кыраһа" түмсүү аан маңнай 1959 - 1960 үөрэх дылыгар Сылан сэттэ кылаастаах оскуолатыгар тэриллибитэ. Бу түмсүүнү сабалаабыт, тэрийбит киһинэн В.И.Башарин буолар. Кини - саха тылын литературатын учуутала, буйун - поэт.

Виктор Ильич: "Чэйин, оболор! Этар тыл илбистээх хоһуун тэтимнээхтик охсон дьүрүтүтүбүн! Бэйэбит хаан - уруу оскуолабытыгар оҕо саас күүгэйэр күннэрин сырдык үрүтүн бэлэхтиэһини!", - диэн үлээбит сылларын тухары элбэх оҕону айар имэн эйгэтигэр түмэ тардыбыта. "Кыраһа" түмсүү оболоро биһигини нэһилиэк, улуус, республика кээн

туттар дьонун - мааны дьонно, Холобур, Е.А.Аянитова - профессор Г.П.Башарин аатынан Сылан орто оскуолатын ааһа, Ф.К.Горохова - норуот маастара, улахан дык-кэргэн күн күбэй ийэтэ, нэһилиэк биир бастыг Далбар Хотуна уо.д.а. Түмсүү үлэсэ - хамнаһа сылтан - сыл кэниир тэнийэр. "Кыраһа" 1997 - 1998 үөрэх дылыттан саха тылын, литературатын учуутала Лия Степановна Сивцева үлэлэтэр. Ол курдук, түмсүү үс хайысканан үлэлиир: "Уран тыл", "Уус - уран ааһы", "Аман өс". 2005 сылтан "Кыраһа" оскуола иһинэн ыйга биридэ тахсар хаһыат үлэтин сабалаабыт. Быйылгы үөрэх дылыгар бастагы холонуубут. В.И.Башарин элпитини, "...быйылгы түспүт кыраһа бастагы оһуор аныыбыт, бастагы олук үктээһиммит".

Түмсүү үлэтин сүрүн ис хоһоонунан тылы - өһү баай, бэргэн, хомойой, номорон гына сайыннарыы буолар. Ол үтө майгылаах, сытыы өйдөөх буолууну кытта ыкса ситимнээх. Онон бу түмсүүнү киһини киһилии сизэргэ - майгыга иитэр ураты суолталаах дьон сыаналыыбын.

Бу түмсүүгэ 9-с кылаас оболоро Сыромятникова Маша, Дьячковская Катя, Дьячковская Нария, Лукина Ира, Сивцева Муся, Макарова Аня, Сивцева Айына, Максимов Алеша, Максимов Ваня, Лебедев Артем үлэлиилэр.

"Кыраһа" 6 нүөмэрэ күн сириг көрдө. Хаһыат ый уратыларыгар олобулар уонна араас анал рубрикаларынан байытыллар: Сэтинньи - Байанай ыйа. Ахсынньы - Билгэ Хаан ыйа, Тохсунньу - Танха Хаан ыйа, Кулун тутар - Дьөгөһөй Айыы ыйа. Хаһыатпыт бэйэтин ааһааччыларын булан, кизин эйгэс тахсар баа санаалаахпыт.

Онон биһиги, кыраһалар, айар идэнэн утумнаахтык дьарыктаннахха, хайаан даҕаны биллэр - көстөр түмүгү ситиһиэххэ сеп дьон санаанан салайтаран үлэлиибит. Ол курдук аныгы олох сизирин сирдэтэн, хаһыаттытын ааһааччы болсомтотун тардар тулсагай көстүүлээх, араас умнуллубат түгэннэри кэлсиир элбэх хаартыскалаах гына онорон - танан талааран, олобу кытта тэңгэ сайдан, тулсан, кыра-кырааан иннибит диэки хаардыылыбыт. Кыраһа... Кыра - кыратык түспүт кыраһа кыырпахтарыттан чомохтонон, үлүктэнэн халын хаар туһаара хоту дойду кизит - нэлэман нуурун хабар. Онон, биһиги истиг санаабыт, күүстээх бабарыыбыт - кыраһаттан халын хаар үлүгэ буола үүнэригэр дьулуһабыт!

Е.В.ДЬЯЧКОВСКАЯ, саха тылын уонна литературатын учуутала.

БИИГИ ПЕТРОВИЧПЫТ

Дойду үүнүүтэ - сайдыыта, олобун таһыма тулсуута, дьонсэргэ түмсүүлээх буолуута - барыта биир киһиттэн төрүүттэрин бары билэбит. Манньык киһини атыннык личност диэххэ сеп.

История хаамыытын уларыппыт личностар үгүстэр. Ол ээри, мин бүгүн эһиэхэ күүстээх санаалаах, сахалыы мындыр өйдөөх, куруук үчүгэйи эрэ ырылыыр киһи туһунан сэлэргитэхпин багарыым. Кини - Андрей Петрович Макаров, Чурапчы улуусун Сылан нэһилиэгин олохтооҕо, эстраднай студия директора, продюсера.

Андрей Петрович 1994 с. биһиги нэһилиэкпитигэр, Сыланка кэргэнэ Любовь Юрьевнаһын "Алиса" оҕо эстраднай студиятын салайан үлэлэтэр.

Кэрэ, ол эбэтэр музыка алыптаах эйгэтигэр биһигини Любовь Юрьевна кыра сааспыттан уһуйбута. Оччолорго үчүгэй аппаратура, дыз - уот да суоҕа. Ол иһин салайааччыларбыт биһигини бэйэлэрин дьалларигар дьарыктыыллара. Биһиги, олус элбэх оҕо, үөрэх кэнниттэн кизһэ манна өргө диэри сылдьарбыт. Ол ээри сотору кэминэн Андрей Петрович олохтоохтор көмөлөрүнэн, 2001 с. эстраднай дыз киһи дьэндэйдитэ. Үлэлиир усулуобуйа, аппаратура тулсубута. Ол түмүгэр биһиги Россия оҕо образцовый ансамбля ааты ылбыппыт. Манньык аат мезнээ бэриллибит. Улуустаабы, республикатаабы, аан дойдутаабы ырыа күрэхтэригэр ситиһилээхтик кыттыбыппыт улахан орулу ооньобута саарбаҕа суох.

Ол курдук олунньу ыйга "Алиса" бөлөх Россия бир саамай кыраһабай куоратыгар Санкт - Петербурга "Окно в Европу" дьон күрэххэ бастагы степеннээх лауреат аатын ылан кэлибит. Манньык күрэххэргэ кыттыыга үтүмэннээх үп - харчы, кэли - барыы, тэрээһин үлэтэ, киһи хараһар көстүбэт өрүтэ элбэх. Ону быһаарсар киһинэн, биллэн турар, биһиги Андрей Петровичпыт буолар.

Андрей Петрович анал үөрэс да суох буоллар, дьону кытта биир тылы буларынан, сайдам - сайбаас майгытынан, санаатын күүһүнэн үгүлү ситиһэр. Ол эбэтэр кини айылбаттан бэриллибит салайар талааннаах. Мин санаабар, ситиһилэригэр киниэхэ Любовь Юрьевнаҕа таптала, ытыктабыла, киһилиин өйдөһүүтэ көмө - тирэх буолара буолуо. Онон, биһиги салайааччыларбыт Любовь Юрьевна, Андрей Петрович Макаровтар тыа сириг оҕотун сайыннаран, кэрэсэ угуйар, хайа баҕарар өттүнэн холосор буолар саха сайдам ыла.

Мин бу 10 сыл дьарыктаммыт студиям үлэтэ өссө үрдүк ситиһиллэниэн, "Алиса" бөлөх ырыата аан дойдуга дьикээһинэн, сып - сырдык ырыам дыһа күн аайы оҕо дьоллоох күлүүтүнэн, маһаарыйар куолаһынан, санатынан туолуон баҕарабын.

Вика Федорова, 11 "Б" кылаас үөрэнээччитэ.

КИИИЛЭР ЫРЫАЛАРА - ОЛОХ ФИЛОСОФИЯТА

Рэп, хип - хоп уонна RnB - биир тылынан этэххэ URBAN - билинни эдэр ычат олоһор бастагы мизэстэс турар музыка

стиль дирибит сыһа буолбатаҕа буолуо. Кинилэр ырыалара - тойуктара мезнэ дьирбин - дарбаан буолбакка - олох философията. Биһиги оскуолабыт үөрэнээччилэрэ олобу кытта тэңгэ хардылыыллар. Ол курдук 11"Б" кылаас уолаттарын Ярик Лебедевы, Кеша Гороховы - "Тыал уолаттары" кытта билсэһим.

Эһиэхэ бу "Тыал уолаттара" бөлөбү тэринэргитигэр ким сүбэ - ама буолбутай?

Ярик: Биһиги аан бастаан айарбытын билбэт этибит. Мин 9-с кылааска сылдьан кыра - кырааан нууччалыы кылгас хоһоон курдугу суруйарым. Ол кэнниттэн 10-с кылааска, сыһа - бааһа, олорон эрэ суруйар - айар буолбутум. Онтон

"Тыал уолаттара"

Кеша эмиэ хоһоон айарынан дьарыктанарын билбитим. Син табыллыах курдук этэ. Мин бастагы холонуум - "Слово о жизни" уонна "Последнее письмо". Ол ырыалар, хомойуох иһин, күн сириг көрбөтөхтөрө. Дьэ, Кешалыын сүбэлэһэн баран, рэп - бөлөх тэринэргэ санаммыппыт. Ити 10 - с кылааска этэ. Онтон "соһуну үөрүү" буолла. Табаарыспыт Ваня Трофимов А4 форматтаах уопсай тэтэрээккэ ырыа буолар хоһоон арааһын асалан биридэ. Киһибит ис сүрээһиттэн суруйбута биллэр этэ. Онон улахан изиһини мизэх кини киллэрбитэ. Манна боростуой тыа оролоро баа санааларын ырыа - хоһоон тыһын тиздэллээх көстүбүтэ.

Маннай "41" дьон ааттанаары гыммыппытын, соччото суох диэбиттэрэ (оскуолабытыгар 41 выпуск буолар). Ол кэнниттэн дириг толкуйга түспүппүт. Онтон Кеша сыта-оло ро сыһыан көрөн баран "Тыал уолаттара" буолуохка диэбитэ. Тыал да араастаах. Сорох киһи тыалы себүлүүр, сороһор тыал киһиэхэ кыһаҕаны асалан сеп. Онтон биһиги тыал курдук эмиэ да күүһүрүбүт, эмиэ да мөлүү быһыытылаабыт. Ол, биллэн турар, биһигини өйүүр, өйдүүр дьонтон тутулуутаах.

Уопсайа хас ырыалааххыт?

Кеша: Сана сабалаан эрэр буоламмыт 9 ырыалаахпыт. Ырыаларытыгар тугу саныырбытын, инникитин олох хайдах быһыылаахтык устан иһизин, бастагы таптал истиг изиһитин, олох туһунан тус толкуйбутун эдэр дьон хараһынан көрөн суруйабыт. "Чурапчы кыһа", "Дойдум", "Эт эрэ", "Биһиги", "Ыллыам", "Эдэр киһиэхэ", "Тыалынан", "Өйдөө", "Интро".

Инники былаагыт туһунан билиһиннэрээххит дуо?

Ярик: Инникитин төрөөбүт дойдубут аатын ааттатар баа санаалаахпыт.

Эһиэхэ ордук кимнээх күүс - көмө, өйбүл буолалларый?

Иккиэн: Биллэн турар, Сылан - рекордс студия көмөтө мунура суох. Чуолаан, Любовь Юрьевна, Андрей Петрович Макаровтарга, Айсен Гаврильевич Борисовка, Юрий Алексеевич Сивцевкэ улахан махтаһытын тиздэбит. Биллэн турар, истиг - иһирэх истээччилэрбитигэр махта!

Аня МАКАРОВА, 9"а" кылаас үөрэнээччитэ.

"FREE STEPS" ОЛОХ ТЭРИЛИННЭ

Баҕалаах киһи маска ыттар. Онтон дуоһуйууну ылар. Биһиги оскуолабытыгар 9"Б" кылаас уолаттара, баа өттүлэринэн, Андрей Макаров, Артем Лебедев, Алеша Попов көбүлээһиннэринэн "Free steps" брэйк дэс бөлөх тэрилиннэлэр. Уолаттар утумнаахтык дьарыктаналлар, тэрээһиннээхтик үлэлиилэр.

Аан бастаан туһунан брэйк дэс "Океан" лаабырга сылдьан үчүгэйдик билсбитим. Онтон сизэттэрэн, бу манньык бөлөх тэринэн дьарыктанарга санаммытым. Кылааһым уолаттарын түмэ тардан, "Free steps" дьон бөлөх тэриниһит. Ырыа киһини дьизитигэр расписание онгостон, күн аайы дьарыктанабыт. Манна биһиги эт - хаан өттүнэн эриччлибит", - диэн бөлөх тэрийээччитэ Андрей Макаров кэпсиир.

Уолаттар бу курдук бэйэлэрин бабаларынан дьарыктаналлара хайбалаах суол.

Кырдык даҕаны, тыа сириг оҕото куорат оботуттан туох да хаалыта суох бэйэтэ бабаран турар, дьарыктанан элбэи ситиһин сеп. Ол курдук бөлөх уолаттара күүскэ дьарыктанан баран, "Хотугу сулус" республиканскай конкурска кыттар баҕалаахтар.

Биһиги уолаттарбытыгар баа санаалара туоларыгар, өссө да сана суоллары тобулалларыгар баҕарабыт.

Маша СЫРОМЯТНИКОВА, Нария ДЬЯЧКОВСКАЯ, 9-с кылаас үөрэнээччилэрэ.

